

Lausuma

Lausuma digitaalisia palveluja koskevasta lainsäädäntöpaketista ja datastrategiasta Hyväksytty 18. marraskuuta 2021

Euroopan tietosuojaneuvosto on antanut seuraavan lausuman:

Euroopan komissio on marraskuusta 2020 lähtien esittänyt osana digitaali- ja datastrategioitaan useita lainsäädäntöehdotuksia, joista tärkeimmät ovat digipalvelusäädös, digimarkkinasäädös, datahallintosäädös ja tekoälysäädös (asetus eurooppalaisesta lähestymistavasta tekoälyn alalla). Viides "datasäädöstä" koskeva ehdotus on tarkoitus esittää erittäin pian, ja se on yksi monista Euroopan datastrategiassa¹ ilmoitetuista aloitteista.

Ehdotuksilla pyritään helpottamaan tietojen (henkilötietojen) myöhempää käyttöä ja jakamista useampien julkisten ja yksityisten osapuolten välillä "datatalouden" sisällä, tukemaan tiettyjen teknologioiden, kuten massadatan ja tekoälyn, käyttöä sekä sääntelemään verkkoalustoja ja portinvartijoita. Henkilötietojen käsittely on ehdotuksilla säänneltävien yhteisöjen, liiketoimintamallien ja teknologioiden ydintoimintaa jo nyt tai tulevaisuudessa. Ehdotusten hyväksyminen ja täytäntöönpano vaikuttavat yhdessä näin ollen merkittävästi Euroopan unionin perusoikeuskirjan, jäljempänä 'perusoikeuskirja', 7 ja 8 artiklassa ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'SEUT-sopimus', 16 artiklassa vahvistettujen yksityisyyttä ja henkilötietojen suojaa koskevien perusoikeuksien suojeleluun.

Euroopan tietosuojaneuvosto ja Euroopan tietosuojavaltuutettu ovat jo antaneet yhteiset lausunnot datahallintosäädöksestä² ja tekoälysäädöksestä, minkä lisäksi Euroopan tietosuojavaltuutettu on antanut lausunnot Euroopan datastrategiasta, digimarkkinasäädöksestä ja digipalvelusäädöksestä³. Näissä lausunnoissa tuodaan esiin useita huolenaiheita ja annetaan suosituksia ehdotusten saattamiseksi paremmin unionin nykyisen tietosuojalainsäädännön mukaisiksi. Tietosuojaneuvosto

¹ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Euroopan datastrategia, COM(2020) 66 final.

² Tietosuojaneuvosto on myös antanut lausuman 5/2021 datahallintosäädöksestä sääntelyprosessin kehitys huomioon ottaen.

³ Tietosuojavaltuutettu on myös antanut alustavan lausunnon eurooppalaisesta terveysdata-avaruudesta. Tämän lausuman liitteenä on yhteenveto kaikista tietosuojaneuvoston ja tietosuojavaltuutetun lausunnoista ja lausumista.

pitää valitettavana, että lainsäätäjät ei ole tähän mennessä ottanut täysimittaisesti huomioon useita suosituksia.⁴

Tässä lausumassa tietosuojaneuvosto kiinnittää huomiota useisiin yleisiin huolenaiheisiin ja kehottaa lainsäätäjää ryhtymään päättäväisiin toimiin. Tietosuojaneuvoston huolenaiheet jakautuvat kolmeen ryhmään: 1) yksilöiden perusoikeuksien ja -vapauksien suojelun puute, 2) valvonnan hajanaisuus ja 3) epäjohtonmukaisuuksiin liittyvät riskit.

Tietosuojaneuvosto katsoo, että ilman lisämuutoksia ehdotukset vaikuttavat kielteisesti yksilöiden perusoikeuksiin ja -vapauksiin ja johtavat merkittävään oikeudelliseen epävarmuuteen, joka heikentäisi sekä nykyistä että tulevaa oikeudellista kehystä. Näin ollen ehdotuksilla ei välttämättä luoda edellytyksiä itse ehdotuksissa kaavailulle innovoinnille ja talouskasvulle.

1. YKSILÖIDEN PERUSOIKEUKSIEN JA -VAPAUKSIEN SUOJELUN PUUTE

Ehdotuksissa on tehty tiettyjä valintoja, joilla on todennäköisesti pitkäkestoinen vaikutus yksilöiden perusoikeuksiin ja -vapauksiin ja koko yhteiskuntaan. Vaikka ehdotuksilla pyritään yleisesti lieventämään monenlaisia riskejä, tietosuojaneuvosto on vakavasti huolissaan useista tehdyistä valinnoista ja katsoo, että yksilöiden perusoikeudet ja -vapaudet edellyttävät lisäsuojaa. Erityisiä esimerkkejä ovat muun muassa seuraavat:

- Ehdotettu tekoälysäädös mahdollistaisi sellaisten **tekoälyjärjestelmien käytön, joissa henkilöt luokitellaan** biometriikan (kuten kasvojentunnistus) perusteella **etnisen alkuperän, sukupuolen, poliittisen tai seksuaalisen suuntautumisen** taikka muiden kiellettyjen syrjäntäperusteiden mukaan, tai sellaisten tekoälyjärjestelmien käytön, joiden tieteellistä pätevyyttä ei ole osoitettu tai jotka ovat suoraan ristiriidassa EU:n keskeisten arvojen⁵ kanssa. Tietosuojaneuvosto katsoo, että tällaiset järjestelmät olisi kiellettävä EU:ssa, ja kehottaa lainsäätäjää sisällyttämään tekoälysäädökseen tällaisen kiellon. Lisäksi tietosuojaneuvosto katsoo, että tekoälyn käyttö **luonnollisen henkilön tunteiden tunnistamiseen** on erittäin epätoivottavaa ja että se olisi kiellettävä, lukuun ottamatta tiettyjä tarkoin määriteltyjä käyttötapauksia ja erityisesti terveys- tai tutkimustarkoituksia, edellyttäen, että niissä noudatetaan asianmukaisia suojatoimia, ehtoja ja rajoituksia.⁶
- Kun otetaan huomioon yksilöiden perusoikeuksiin ja -vapauksiin kohdistuva merkittävä kielteinen vaikutus, tietosuojaneuvosto toistaa, että **tekoälysäädökseen olisi sisällytettävä kielto käyttää tekoälyä kaikissa yhteyksissä ihmisiin liittyvien piirteiden**, kuten kasvojen, kävelytavan, sormenjälkien, DNA:n, äänen, näppäinten painallusten ja muiden biometrinen

⁴ Tässä lausumassa korostetut huolenaiheet koskevat komission ehdotusten alkuperäistä tekstiä, eikä niissä viitata mihinkään Euroopan parlamentin tai Euroopan unionin neuvoston myöhempään kantaan, ellei nimenomaisesti toisin mainita.

⁵ Esimerkiksi valheenpaljastus, tekoälysäädöksen liitteessä III olevan 6 kohdan b alakohta ja 7 kohdan a alakohta. Euroopan tietosuojaneuvoston ja Euroopan tietosuojavaltuutetun yhteinen lausunto tekoälysäädöksestä, 32 kohta.

⁶ Euroopan tietosuojaneuvoston ja Euroopan tietosuojavaltuutetun yhteinen lausunto tekoälysäädöksestä, 35 kohta.

tai käyttäytymiseen liittyvien signaalien, **automaattiseen tunnistamiseen julkisissa tiloissa**.⁷ Tällä hetkellä ehdotetussa tekoälysäädöksessä sallitaan tietyissä tapauksissa⁸ reaaliaikaisten biometristen etätunnistusjärjestelmien käyttö julkisissa tiloissa lainvalvontatarkoituksessa. Tietosuojaneuvosto on tyytyväinen äskettäin hyväksytyyn Euroopan parlamentin päätöslauselmaan, jossa korostetaan merkittäviä riskejä.⁹

- Tietosuojaneuvosto katsoo myös, että **kohdennettua verkkomainontaa olisi säänneltävä digipalvelusäädöksessä tiukemmin** siten, että suositaan vähemmän tunkeilevia mainonnan muotoja, jotka eivät edellytä minkäänlaista käyttäjien ja sisällön välisen vuorovaikutuksen seuranta, ja kehottaa lainsäätäjää harkitsemaan asteittaista luopumista, joka johtaa **kaikkialle ulottuvaan seurantaan perustuvan kohdennetun mainonnan kieltämiseen**¹⁰, kun taas lasten profilointi olisi yleisesti kiellettävä.
- Tietosuojaneuvosto suosittelee, että sekä digipalvelusäädöksessä että digimarkkinasäädöksessä otetaan käyttöön **yhteentoimivuutta koskevat vaatimukset**, jotta voidaan edistää kilpailulle avoimempaa digitaalista ympäristöä, jolloin yksilöiden on helpompi valita sellaisista palveluista, joissa tarjotaan parempi yksityisyyden suoja ja tietosuoja.¹¹

2. VALVONNAN HAJANAISUUS

Kaikissa ehdotuksissa säädetään valvontaviranomaisten ja näiden viranomaisten välisten uusien eurooppalaisten yhteistyörakenteiden, jäljempänä 'eurooppalaiset lautakunnat'¹², perustamisesta. Vaikka henkilötietojen käsittely on keskeisessä asemassa ehdotuksilla säännellyssä toiminnassa, tietosuojaviranomaisia ei nimetä tärkeimmiksi toimivaltaisiksi viranomaisiksi. Tietosuojaneuvosto muistuttaa, että SEUT-sopimuksen 16 artiklan 2 kohdassa ja perusoikeuskirjan 8 artiklan 3 kohdassa edellytetään henkilötietojen suojan ja niiden vapaan liikkumisen osalta, että henkilötietojen käsittelyn valvonta annetaan riippumattomien tietosuojaviranomaisten tehtäväksi.¹³

Lisäksi tietosuojaneuvosto on erittäin huolissaan siitä, että ehdotuksissa ei esitetä selkeästi, miten uusien valvontaelinten (ja niihin liittyvien eurooppalaisten lautakuntien) olisi tehtävä yhteistyötä

⁷ Euroopan tietosuojaneuvoston ja Euroopan tietosuojavaltuutetun yhteinen lausunto tekoälysäädöksestä, 32 kohta.

⁸ Tapaukset on täsmennetty tekoälysäädöksen 5 artiklan 1 kohdan d alakohdan i–iii alakohdassa.

⁹ Euroopan parlamentin 6. lokakuuta 2021 antama päätöslauselma tekoälystä rikosoikeudessa ja sen käytöstä poliisi- ja oikeusviranomaisten suorittamassa rikosasioiden käsittelyssä (2020/2016(INI)).

¹⁰ Ks. myös Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto digipalvelusäädöksestä, 69–70 kohta, ja Euroopan parlamentin 20. lokakuuta 2020 antama päätöslauselma suosituksista komissiolle digitaalisia palveluja koskevasta säädöksestä: kauppa- ja siviilioikeudellisten sääntöjen mukauttaminen verkossa toimivia kaupallisia yhteisöjä varten (2020/2019(INL)), 15 kohta.

¹¹ Ks. myös Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto digipalvelusäädöksestä, 84–85 kohta, ja Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto digimarkkinasäädöksestä, 37–38 kohta.

¹² Digimarkkinasäädöksen mukainen digitaalisten markkinoiden neuvoo-antava komitea, digipalvelusäädöksen mukainen Euroopan digitaalisten palvelujen lautakunta, tekoälysäädöksen mukainen Euroopan tekoälyneuvosto ja datahallintosäädöksen mukainen Euroopan datainnovaatiolautakunta.

¹³ Ks. Euroopan tietosuojaneuvoston lausuma 5/2021 datahallintosäädöksestä sääntelyprosessin kehitys huomioon ottaen, s. 3, ja Euroopan tietosuojaneuvoston ja Euroopan tietosuojavaltuutetun yhteinen lausunto tekoälysäädöksestä, s. 14.

tietosuojaviranomaisten (ja tietosuojaneuvoston) kanssa. Ehdotuksissa ei etenään käsitellä riittävästi tilanteita, joissa toimivalta saattaa olla päällekkäistä, ja sitä, miten valvontaelinten pitäisi kuulla toisiaan molempia osapuolia koskeissa asioissa. Tämä aiheuttaa **riskin rinnakkaisista valvontarakenteista**, joissa eri toimivaltaiset viranomaiset valvovat samoja yhteisöjä samojen toimintojen (käsittelytoimintojen) osalta **ilman niiden välistä jäseneltyä yhteistyötä**.

Erityisiä esimerkkejä ovat muun muassa seuraavat:

- Ehdotetussa digipalvelusäädöksessä edellytetään, että toimivaltaiset viranomaiset valvovat erittäin suurten verkkoalustojen **suosittelevjärjestelmiä**¹⁴ (joihin liittyy usein yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitettua rekisteröityjen profilointia) ja toimenpiteitä, joilla **arvioidaan ja lievennetään järjestelmäriskkejä, mukaan lukien yksityisyyttä koskevaan oikeuteen kohdistuvaa riskiä**¹⁵. Samassa ehdotuksessa on myös **käytännesääntöjä** koskevia säännöksiä, jotka voivat koskea henkilötietojen käsittelyä.¹⁶ Siinä ei kuitenkaan edellytetä, että toimivaltaiset viranomaiset kuulevat virallisesti tietosuojaneuvostoa tai sen jäseniä tai tekevät niiden kanssa yhteistyötä. Tämä saattaa johtaa ristiriitaisiin ohjeisiin tai jopa erilaisiin valvontaviranomaisten täytäntöönpanotoimien tuloksiin.
- Ehdotetussa datahallintosäädöksessä määritellään **uudentyyppisiä palveluntarjoajia ja organisaatioita**, jotka käsittelevät suuria määriä mahdollisesti arkaluonteista dataa, erityisesti datan välityspalvelut ja data-altruismipohjaiset organisaatiot. Näitä **yhteisöjä koskeva ”tarkastusjärjestelmä” on kuitenkin lähes ilmoitusluonteinen, eikä se näin ollen tarjoa riittävää suojaa rekisteröidyille**¹⁷, sillä se rajoittuu toimivaltaisen viranomaisen suorittamaan (pääasiassa muodollisten) vaatimusten¹⁸ tarkistamiseen, joka on toteutettava hyvin lyhyessä ajassa¹⁹.
- Ehdotetussa tekoälysäädöksessä vahvistetaan suuririskisten tekoälyjärjestelmien **sertifiointijärjestelmä ja käytännesäännöt**, mutta on epäselvää, voivatko nämä todistukset ja käytännesäännöt olla kytköksissä yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimuksiin ja millä tavalla.²⁰ Tämä voisi johtaa tilanteisiin, joissa tekoälyjärjestelmät eivät olisi tietosuojasääntöjen ja -periaatteiden (erityisesti sisäänrakennetun ja oletusarvoisen tietosuojan periaatteen) mukaisia, vaikka ne on sertifioitu (CE-merkitty) saatettavaksi markkinoille tai otettavaksi

¹⁴ Digipalvelusäädöksen 29 artikla.

¹⁵ Erityisesti digipalvelusäädöksen 27 artiklan (merkittävimpien ja toistuvimpien järjestelmäriskien tunnistaminen ja arviointi sekä parhaat toimintatavat tällaisten riskien lieventämiseksi) yhteydessä, jossa viitataan 26 artiklaan, mukaan lukien 26 artiklan 1 kohdan b alakohta, sekä 35 ja 36 artiklaan (käytännesäännöt).

¹⁶ Ks. digipalvelusäädöksen 35–36 artikla.

¹⁷ Ks. Euroopan tietosuojaneuvoston ja Euroopan tietosuojavaltuutetun yhteinen lausunto datahallintosäädöksestä, kohdat 136, 140, 151, 155, 175, 180 ja 191.

¹⁸ Vaatimukset vahvistetaan datahallintosäädöksen 11 artiklassa datan jakamispalvelujen tarjoajien osalta ja 16–19 artiklassa data-altruismipohjaisten organisaatioiden osalta.

¹⁹ Viikon kuluttua ilmoituksen päivämäärästä datan jakamispalvelujen tarjoajien osalta (datahallintosäädöksen 10 artiklan 7 kohta) ja 12 viikon kuluttua hakemuksen päivämäärästä data-altruismipohjaisten organisaatioiden osalta (17 artiklan 5 kohta).

²⁰ Ks. Euroopan tietosuojaneuvoston ja Euroopan tietosuojavaltuutetun yhteinen lausunto tekoälysäädöksestä, 74 kohta.

käyttöön tekoälysäädöksen mukaisesti.²¹ Lisäksi ehdotetussa tekoälysäädöksessä ei viitata lainkaan käytännösääntöjen (pakollisiin) seurantamekanismeihin, jotka on suunniteltu vahvistamaan, että muiden kuin suuririskisten tekoälyjärjestelmien tarjoajat noudattavat niiden säännöksiä.²²

- Ehdotetussa digimarkkinasäädöksessä edellytetään, että portinvartijat helpottavat **tietojen siirrettävyyttä** yleisen tietosuojasetuksen mukaisesti ja tarjoavat tietyin edellytyksin **pääsyn tietoihin**, mukaan lukien henkilötiedot, 6 artiklan 1 kohdan h ja i alakohdan mukaisesti ja anonymisoituihin tietoihin 6 artiklan 1 kohdan j alakohdan mukaisesti ilman, että annetaan selkeää oikeusperustetta henkilötietojen käsittelylle tai velvoitetta toteuttaa kuulemisia ja tehdä yhteistyötä digimarkkinasäädöksen nojalla nimetyn toimivaltaisen viranomaisen ja toimivaltaisen tietosuojaviranomaisen välillä näiden digimarkkinasäädöksen säännösten noudattamista valvottaessa.

Valvonnan täydentävyyden varmistamiseksi ja oikeusvarmuuden parantamiseksi tietosuojaneuvosto suosittelee painokkaasti, että kussakin ehdotuksessa mainitaan selkeästi tietosuojaviranomaiset niiden asiaankuuluvien toimivaltaisten viranomaisten joukossa, joiden kanssa on tehtävä yhteistyötä. Lisäksi kussakin ehdotuksessa olisi **säädetävä nimenomaisesti tehokasta yhteistyötä varten tarvittavien tietojen vaihdon oikeusperusteesta ja yksilöitävä olosuhteet, joissa yhteistyötä olisi tehtävä**. Ehdotusten olisi myös mahdollistettava se, että toimivaltaiset valvontaviranomaiset voivat kunkin ehdotuksen mukaisesti joko pyynnöstä tai omasta aloitteestaan **jakaa** toimivaltaisten tietosuojaviranomaisten kanssa **tietoja**, jotka on saatu henkilötietojen käsittelyyn liittyvien tarkastusten ja tutkimusten yhteydessä.²³ Tietosuojaneuvosto tahtoo korostaa tarvetta varmistaa, että tietosuojaviranomaisille annetaan **riittävät resurssit** näiden lisätehtävien hoitamiseen.

3. EPÄJOHDONMUKAISUUKSIIN LIITTYVÄT RISKIT

Kaikilla ehdotuksilla pyritään sääntelemään teknologioita tai toimintoja, joihin liittyy henkilötietojen käsittelyä. Näin ollen voimassa olevaa tietosuojakehystä sovelletaan kokonaisuudessaan. Ehdotusten artiklateksti saattaa kuitenkin **aiheuttaa epäselvyyttä** tietosuojakehyksen sovellettavuudesta tietyissä tapauksissa. Lainsäätäjän olisi ratkaistava mahdolliset epäselvyydet oikeusvarmuuden **varmistamiseksi** ja johdonmukaisuuden lisäämiseksi nykyisen tietosuojakehyksen kanssa sen tehokkaan soveltamisen varmistamiseksi. Ehdotuksissa olisi joka tapauksessa **todettava selvästi, että ne eivät saa vaikuttaa voimassa olevien tietosuojasääntöjen soveltamiseen tai haitata sitä, ja varmistettava, että tietosuojasäännöt ovat etusijalla** aina, kun henkilötietoja käsitellään.²⁴

Lisäksi joissakin säännöksissä käytetään samoja käsitteitä kuin yleisessä tietosuojasetuksessa tai sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivissä ilman nimenomaista viittausta edellä mainittuun

²¹ Ks. Euroopan tietosuojaneuvoston ja Euroopan tietosuojavaltuutetun yhteinen lausunto tekoälysäädöksestä, 76 kohta.

²² Ks. Euroopan tietosuojaneuvoston ja Euroopan tietosuojavaltuutetun yhteinen lausunto tekoälysäädöksestä, 79 kohta.

²³ Ks. myös Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto digipalvelusäädöksestä, 87–89 kohta, ja Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto digimarkkinasäädöksestä, 39–41 kohta.

²⁴ Perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa ja SEUT-sopimuksen 16 artiklassa vahvistettujen yksityisyyttä ja henkilötietojen suojaa koskevien perusoikeuksien mukaisesti.

lainsäädäntöön. Tämä saattaa vaikuttaa yleisen tietosuoja-asetuksen keskeisten käsitteiden (kuten 'suostumuksen' tai 'rekisteröidyn' tärkeiden käsitteiden) tulkintaan.²⁵ Se aiheuttaa myös riskin siitä, että tiettyjen säännösten voidaan katsoa poikkeavan yleisestä tietosuoja-asetuksesta tai sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivistä. Näin ollen tiettyjä säännöksiä **voitaisiin helposti tulkita tavalla, joka on ristiriidassa nykyisen oikeudellisen kehityksen kanssa ja joka voisi johtaa myöhemmin oikeudelliseen epävarmuuteen.**

Erityisiä esimerkkejä ovat muun muassa seuraavat:

- Ehdotetussa digipalvelusäädöksessä edellytetään, että palveluntarjoajat **tarjoavat käyttäjille vähintään yhden sisältösuositusten vastaanottamista koskevan vaihtoehdon, johon ei liity profilointia.**²⁶ Sisäänrakennetun ja oletusarvoisen tietosuojan periaate edellyttää kuitenkin, että näitä suosituksia tarjoavat järjestelmät eivät saa perustua *oletusarvoiseen* profilointiin.²⁷
- Monissa tapauksissa henkilötietojen käsittelyn **oikeusperuste** ei käy selvästi ilmi ehdotusten säädöstekstistä. Esimerkiksi ehdotetussa datahallintosäädöksessä on epäselvää, mihin julkisen sektorin elinten hallussa olevien henkilötietojen uudelleenkäyttö perustuu.²⁸ Ehdotetussa tekoälysäädöksessä todetaan, että sillä ei tarjota yleistä oikeusperustaa henkilötietojen käsittelylle, mutta siinä säädetään samalla, että suuririskisten tekoälyjärjestelmien tarjoajat *"voivat käsitellä [...] erityisiä henkilötietoryhmiä"* vinoutumien seurannan, havaitsemisen ja korjaamisen varmistamiseksi, ja edellytetään lisäsuojatoimia tätä käsittelyä varten.²⁹
- **Päällekkäiset käsitteet**, joilla on (osittain) selvästi erilaiset merkitykset, kuten ehdotetun digimarkkinasäädöksen *"verkossa toimivat välityspalvelut"* ja ehdotetun datahallintosäädöksen *"datan välityspalvelut"*, aiheuttavat sekaannusta ja haittaavat ehdotusten selkeyttä.
- Yksi ehdotetun datahallintosäädöksen keskeisistä huolenaiheista on se, että säännöksissä ei täsmennetä riittävästi, **viitataan niissä muihin tietoihin kuin henkilötietoihin, henkilötietoihin vai molempiin**, ja että *"yhdistettyihin data-aineistoihin"* sovelletaan yleistä tietosuoja-asetusta. Näin ollen ei ole selvää, että tietosuojakehystä sovellettaisiin edelleen aina, kun henkilötietoja käsitellään ja kun on otettava huomioon erityiset riskit, jotka liittyvät anonymisoitujen henkilötietojen uudelleen tunnistamiseen.³⁰ Tämä erottelun puuttuminen voi aiheuttaa sekaannusta esimerkiksi siitä, tarvitaanko yleisen tietosuoja-asetuksen mukaista

²⁵ Tietosuojaneuvosto on tyytyväinen siihen, että neuvoston 24. syyskuuta 2021 hyväksymässä datahallintosäädöstä koskevassa valtuutuksessa suostumuksen ja rekisteröidyn käsitteet on saatettu yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisten suostumusta koskevien vaatimusten mukaisiksi.

²⁶ Digipalvelusäädöksen 29 artikla.

²⁷ Ks. Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto digipalvelusäädöksestä, 73 kohta.

²⁸ Datahallintosäädöksen 5 artiklan 6 kohta.

²⁹ Tekoälysäädöksen 10 artiklan 5 kohta.

³⁰ Ks. Euroopan tietosuojaneuvoston ja Euroopan tietosuojavaltuutetun yhteinen lausunto datahallintosäädöksestä, s. 17.

oikeusperustetta (joka on vaatimus kaiken sen soveltamisalaan kuuluvaan henkilötietojen käsittelyn osalta).³¹

Tuleva kehitys:

Tietosuojaneuvosto on tietoinen siitä, että yksi Euroopan datastrategian keskeisistä aloitteista on **yhteisten eurooppalaisten data-avaruuksien** luominen strategisilla sektoreilla ja yleishyödyllisillä toimialoilla, mukaan lukien terveydenhuollon alalla, jäljempänä 'eurooppalainen terveysdata-avaruus'. Tietosuojaneuvosto ja Euroopan tietosuojavaltuutettu ovat jo digihallintosäädöksestä antamassaan yhteisessä lausunnossa korostaneet, että kaikissa tulevissa aloitteissa – muun muassa **datasäädöksen** kaltaisissa dataan liittyvissä tulevissa aloitteissa, joilla voi olla vaikutusta henkilötietojen käsittelyyn – on varmistettava ja säilytettävä henkilötietojen suojaa koskevan EU:n säännösten noudattaminen ja soveltaminen.³²

Tätä lausumaa laadittaessa datasäädöstä tai eurooppalaista terveysdata-avaruutta koskevien ehdotusten tavoite ja sisältö eivät ole vielä saatavilla. On kuitenkin selvää, että molemmilla aloitteilla pyritään lisäämään tietojen (henkilötietojen) saatavuutta ja uudelleenkäyttöä datan jakamiseksi yksityisten ja julkisten osapuolten välillä.

Tietosuojaneuvosto kehottaa siksi vastaavasti komissiota välttämään epäselvyyksiä uusissa ehdotuksissa, jotta voidaan varmistaa oikeusvarmuus ja johdonmukaisuus nykyisen tietosuojakehyksen kanssa ja näin huolehtia sen tehokkaasta soveltamisesta. Ehdotuksissa olisi joka tapauksessa **todettava selvästi, että ne eivät saa vaikuttaa voimassa olevien tietosuojasääntöjen soveltamiseen tai haitata sitä, ja varmistettava, että tietosuojasääntöjä sovelletaan ensisijaisina aina, kun henkilötietoja käsitellään.**³³

Lisäksi tietosuojaneuvosto ottaa huomioon lisääntyneen datan jakamisen aiheuttamat erityiset haasteet ja pyytää, että tulevissa eurooppalaisia data-avaruuksia ja datasäädöstä koskevissa lainsäädäntöehdotuksissa määritellään alusta alkaen **erityiset tietosuojatoimet**, joilla varmistetaan tietosuojan korkea taso ottaen tarvittaessa huomioon erityisten tietoryhmien, kuten terveystietojen, käsittely. Määrittelemällä nämä suojatoimet nimenomaisesti heti alussa voidaan varmistaa henkilötietojen suojan riittävä taso ja välttää mahdollinen oikeudellinen epävarmuus.

Edellä mainittujen yleisten huolenaiheiden lisäksi tietosuojaneuvosto tahtoo korostaa, että

i) henkilötietojen suojaa koskeva oikeus on SEUT-sopimuksen 16 artiklan 1 kohdan ja perusoikeuskirjan 8 artiklan mukainen **luovuttamaton oikeus**, joka kuuluu **jokaiselle luonnolliselle henkilölle** ja josta ei voida luopua.³⁴

³¹ Ks. myös Euroopan tietosuojaneuvoston ja Euroopan tietosuojavaltuutetun datahallintosäädöksestä antaman yhteisen lausunnon 47–56 kohta, joissa korostetaan henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteeseen liittyvää oikeudellista epävarmuutta.

³² Euroopan tietosuojaneuvoston ja Euroopan tietosuojavaltuutetun yhteinen lausunto digihallintosäädöksestä, 19 kohta.

³³ Perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa ja SEUT-sopimuksen 16 artiklassa vahvistettujen yksityisyyttä ja henkilötietojen suojaa koskevien perusoikeuksien mukaisesti.

³⁴ Euroopan tietosuojaneuvoston lausuma datahallintosäädöksestä sääntelyprosessin kehitys huomioon ottaen, s. 4.

ii) on tarpeen ottaa käyttöön **erityisiä suojatoimia, joilla varmistetaan kaikkien tietosuojaperiaatteiden ja erityisesti tietojen minimoinnin, käyttötarkoitussidonnaisuuden ja läpinäkyvyyden periaatteiden noudattaminen**. Asiaankuuluvia suojatoimia ovat muun muassa niiden tietotyyppien, joita voidaan käsitellä, niiden tarkoitusten, joita varten tietoja voidaan käsitellä, asianomaisten rekisteröityjen, niiden osapuolten, joiden kanssa henkilötietoja voidaan jakaa, sekä säilytysaikojen määrittäminen. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä **tieteellistä tutkimusta varten** tapahtuvan käsittelyn suojatoimiin, joilla varmistetaan **lainmukainen, vastuullinen ja eettinen datanhallinta**, kuten sellaisten tutkijoiden **tarkastusvaatimukset**, joilla on pääsy suuriin määriin mahdollisesti arkaluonteisia henkilötietoja.³⁵

iii) **sisäänrakennettua ja oletusarvoista tietosuojaa** koskeva velvoite on tärkeä, sillä se on erityisen merkityksellinen **”liitettyjen esineiden”** (esimerkiksi esineiden internet ja kehojen internet³⁶) yhteydessä sen vuoksi, että asianomaisten henkilöiden perusoikeuksiin ja -vapauksiin kohdistuu merkittäviä riskejä.³⁷

Euroopan tietosuojaneuvoston puolesta

Puheenjohtaja

(Andrea Jelinek)

³⁵ Ks. esimerkiksi digipalvelusäädöksen 31 artiklan 4 ja 5 kohdassa säädetyt edellytykset.

³⁶ Ks. datasäädöksen alustava vaikutustenarviointi, s. 6, jossa viitataan älykkäisiin kodinkoneisiin, puettaviin laitteisiin ja kodin digiavustajiin. Vaikutustenarviointi on saatavilla osoitteessa https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13045-Datasaados-ja-tietokantojen-oikeudellista-suojaa-koskevat-muutetut-saannot_fi

³⁷ Ks. 29 artiklan mukaisen tietosuojatyöryhmän lausunto 8/2014 esineiden internetin viimeaikaisesta kehityksestä, s. 6–9, saatavilla osoitteessa https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp223_fi.pdf

LIITE: Luettelo Euroopan tietosuojaneuvoston ja Euroopan tietosuojavaltuutetun aiemmista lausunnoista ja lausumista

-) Euroopan tietosuojaneuvoston ja Euroopan tietosuojavaltuutetun yhteinen lausunto 3/2021 ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi eurooppalaisesta datahallinnosta (datahallintosäädös), hyväksytty 11. maaliskuuta 2021, saatavilla osoitteessa https://edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/edpbedps-joint-opinion/edpb-edps-joint-opinion-032021-proposal_fi
-) Euroopan tietosuojaneuvoston lausuma 5/2021 datahallintosäädöksestä sääntelyprosessin kehitys huomioon ottaen, hyväksytty 19. toukokuuta 2021, saatavilla osoitteessa https://edpb.europa.eu/system/files/2021-08/edpb_statementondga_19052021_fi.pdf
-) Euroopan tietosuojaneuvoston ja Euroopan tietosuojavaltuutetun yhteinen lausunto 5/2021 ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä (tekoälysäädös), hyväksytty 18. kesäkuuta 2021, saatavilla osoitteessa https://edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/edpbedps-joint-opinion/edpb-edps-joint-opinion-52021-proposal_fi
-) Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto 1/2021 ehdotuksesta digipalvelusäädökseksi, hyväksytty 10. helmikuuta 2021, saatavilla osoitteessa https://edps.europa.eu/data-protection/our-work/publications/opinions/digital-services-act_en
-) Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto 2/2021 ehdotuksesta digimarkkinasäädökseksi, hyväksytty 10. helmikuuta 2021, saatavilla osoitteessa https://edps.europa.eu/data-protection/our-work/publications/opinions/digital-services-act_en
-) Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto 3/2020 Euroopan datastrategiasta, hyväksytty 16. kesäkuuta 2020, saatavilla osoitteessa https://edps.europa.eu/sites/default/files/publication/20-06-16_opinion_data_strategy_en.pdf
-) Euroopan tietosuojavaltuutetun alustava lausunto 8/2020 eurooppalaisesta terveysdata-avaruudesta, hyväksytty 17. marraskuuta 2020, saatavilla osoitteessa https://edps.europa.eu/sites/default/files/publication/20-11-17_preliminary_opinion_european_health_data_space_en.pdf